

[תר"נ]

במדרש' מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל כו' (תהלים קמ, ט) לאומות עכו"ם נתן מצות גולמות כו'. דכתיב (דברים א, י) המשפט לאלקים הוא. ומכל מקום כתיב (שמות כא, א) תשים לפניהם.

והוא כמו שכתבו חז"ל¹ שהשכינה שרויה בנייהם כדכתיב (תהלים פב, א) בקרב אלקים ישפוט. וכן כתיב (שם צג, ד) משפט וצדקה ביעקב אתה עשית. כי המשפט בעצמו מלמד השופט דעת. כי הגה משפטי התורה וכל מצות ה' יתברך אינם כמצות מלך בשר ודם. כמו שכתבו חז"ל² אין מדת הקב"ה כמדת בשר ודם הוא למעלה ממשאו ארון נשא את נושאיו. כמו כן כל מצוה מתקן את האדם. וזה עצמו ענין הקדמת נעשה לנשמע. פירוש שידעו והבינו כי אין עיקר המצוה כפי השגת האדם. אבל כאשר יעשו ויקיימו לשמה. אז ישמעו ויבינו פנימיות המצוה. ועל זה אומר³ אש"י איש שישמע למצותיו. ובמדרש⁴ ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (שמות כא, א) כשאמר יתרו למשה ד' מדות ולא מצא רק אחת אמר לו הקב"ה למשה ואלה המשפטים לך ולמדם. הענין כמו שכתבנו כי זה עיקר ההבדל בין חכמי האומות ודייניהם כי כפי השכל וחכמת מה שלהם כך הם דנין הדין אבל מדת בני ישראל אינו כן רק מן המשפט מקבלים החכמה והשלימות. וזה אשר תשים לפניהם. קודם שלימותם. והמשפטים ישלימו להם שלימות החכמה האמיתית. וזה שכתוב⁵ מה הראשונים מסיני כו'. ועוד כתבו⁶ שסמכו למה שכתוב (שמות כ, כב) ולא תעלה במעלות שלא יפסיעו פסיעה גסה בדין. היינו כו"ל שידעו כי לא מחכמתם הם שופטים. רק במה שהקב"ה מאיר עיניהם מן השמים כאשר ישפטו לשם שמים. וזהו שכתוב מגיד דבריו כו' הוא לשון הזה כי לעולם ה' יתברך מאיר עיני בני ישראל

במצותיהם (וכמו שאומרים⁷ אומר ועושה גזר ומקיים כמו שבמאמר ברא העולם ומקיימו כמו כן במצותיו יתברך הוא המקיים) וכתיב (יקרא יח, ה) אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כי המצות נותנות חיות חדש לבני ישראל וזה שאמר שלאומות נתן מצות גולמות אבל בני ישראל זוכין לפנימיות של המצות דכתיב (תהלים ט, ה) אתה עשית כו' השמים כו' ואתה מחיה את כולם. ופרשנו כי הוא פנימיות הבריאה והוא דרך התורה ומצות שנקרא עץ החיים. ובזהרר⁸ בהר"י איתא על פסוק (שמות כא, ג) ובשביעית יצא לחפשי חנם דכל זמן שהיה עבד מה שקיים מצות היה חנם ע"ש דמאן דכפית באחרא אינו יכול לקבל עול מלכות שמים וכיון דמחאי פטור מכולא פטור ע"ש. וחמדה הוא עבד חייב בכל המצות. אבל הענין הוא כנ"ל שאין יכול לזכות לפנימיות המצות רק מי שהוא בן חורין ויכול לקבל עול מלכות שמים בשלימות. וכן הוא במשנה⁹ שקדמה פרשת שמע שיקבל מלכות שמים תחלה ואחר כך עול מצות. כי זה עיקר החילוק שבין ישראל לאומות עכו"ם דכל מה דעבודין לגרמיהו עבדין¹⁰ ועכו"ם אדעתא דנפשיה עבדין¹¹. וענין לשמה אינו יכול לקיים שום בריה רק בני ישראל שהם מוכנים לזה שהוציאנו ה' יתברך ממצרים. ונעשין בני חורין לקבל עול מלכות שמים ואחרותו יתברך שמו. ועושין רק לשמו. ואז חיי בהם. ובאמת זה הוא כפי הדרכות האדם שזוכה לחירות מן היצר הרע ואינו כפוף ומקושר להטבע

והגשמייות. ולכן בגלות נאמר (יהקאל כ, כח) נתתי כו' חקים לא טובים ומשפטים לא ידיו בהם. אבל כשהיו בני ישראל בארץ ישראל היו בני חורין ונתאחזו בה' יתברך בראוי והרגישו חיות פנימיות בכל מצוה: